

ської практики можу сказати, що се дуже невигідно, що складаючи огляд літератури з якогось року три місяці по його закінченню, редактор мусить мати великі пропуски, значить робити додатки в пізніших оглядах і т. и. Далеко практичніше давати огляди взагалі, в міру зібрання матеріялу, розуміть ся — пильнуючи по можности, аби він не передавнював ся, а при тім добре б випускати сей огляд частійше ніж раз на рік, аби відомости були сьвіжіші, тим більше що й розміри оглядів мусять рости з часом, в міру як редактор буде все повніше опановувати матеріял і розпоряджати все численнішим кругом співробітників.

Тим кінчимо свої початкові уваги на се симпатичне і користне видавництво.

М. Грушевський.

Zur Frage über den Ursprung der Slaven. Ein Nachtrag zu meiner Schrift „O původu Slovanů“, von Dr. L. Niederle, Прага, 1899, ст. 15.

В сій маленькій брошурі автор дає відповіді на критики його голосної книжки про початок Словян (див. Записки XX), деякі поправки своєї теорії, нав'язні сими критиками і студнями самого автора, а заравом, як сам каже, хотів подати коротке резюме своїх поглядів, що в його чеській книзі не всім були добре зрозумілі. Нам інтересні тут зроблені автором поправки: автор признає, що хоч довгоголовий тип переважав в давнім Словянстві, воно одначе вже тоді не мало чистого типа, і поруч довгоголового й ясного від віків мало типи короткоголові й темні, чи то через чужу домішку, чи то через споконвічну не-одноцільність типа. Друга поправка: для пояснення, яким чином давній, переважно довгоголовий словянський тип мав замінитись на теперішній загально короткоголовий, автор замість теорії перетворення бере теорію вимірання довгоголового типу: під впливом мішання з короткоголовими расами і в боротьбі з словянським споконвічним короткоголовим типом, що маючи більшу житеву силу, витискав при всяких стрічах довгоголовий тип (гадка, підсунена д. Гормузакі). Розуміть ся, се все має чисто теоретичний інтерес, поки наші відомости в давній антропології східньої Европи так спорадичні й бідні.

М. Г.

Études sur l'archéologie de l'Ukraine antérieure à notre ère, par le baron de Baye, Париж, 1895, ст. 36.

Ся маленька брошура є відбитка в L'Anthropologie, 1895 р. Барон де Бай, познайомившись з українськими колекціями московського історичного музею, оглянувши колекції київські й гр. Бобрінського, і взагалі

познайомившись в українською археологією на ґрунті під проводом проф. Антоновича і гр. Бобринського, подав на сторонах сеї часописи реферати про кам'яний вік і про металічну культуру на Україні. В першій він коротко згадує про палеолітичні находки і ближше спинаєть ся коло неолітичної культури, говорить про печери, похорони, стації (стоянки); при кінці говорить про бронзу, приймаючи погляди своїх провідників про брак бронзової культури на Україні, й про переходові типи (могили с. Гатного) Користуючи в праць і вказівок таких визначних археологів, автор подає вірні відомости, але не повні: вони майже виключно належать до Подніпров'я, і таким чином не відповідають своєму титулу (сам автор в нотці толкує, що термін *la Petite-Russie* обіймає території давніх Сіверян і Цолян, збільшені кольонізацією, себто губернії — Київську, Чернігівську, Полтавську, Харківську, Волинську й Подільську!). Крім того й бронзову культуру, розумієть ся, автор збув собі занадто легко.

В другій рефераті він говорить спеціально про т. зв. скитську культуру — особні розділи присвячені скитським могилам, зброї, зеркалам, посуді, невідгаданим предметам, кінським приборам, окрасам, зооморфічним орнаментам і грецьким похоронам. Хоч автор сам застерігаєть ся що до конвенціонального характеру скитської назви, але при тім довірливим сполученню різних типів під сею назвою, яке взагалі помічаємо в українській археології, він і сам громадить тут до купи і систематизує материял не зовсім відповідно, так що сей другий реферат може бути менше корисним для посторонніх читачів, ніж перший. Обидва ілюстровані значним числом добре зроблених рисунків. *М. Г.*

Goetz Leopold Karl — *Geschichte der Slavenapostel Konstantinus (Kyrillus) und Methodius, quellenmässig untersucht und dargestellt.* Гота, 1897, ст. VIII+272.

Про жите обох слов'янських апостолів написали досі учені з різних народностей і таборів так велике число розвідок, що зложила ся з сеґо доволі значна література. Проте з певного рода цікавостю прийшло ся читати сю нову розвідку, питаючи себе, що спонукало автора забрати ще раз в сій справі голос і що приносить він нам нового, тим більше, що в сій справі много ще зістало питань нерішених, много справ неви'яснених. Чи на се находимо у сій книжці відповідь і чи автор відповів своїй задачі — се постараємо ся показати в тім нашій огляді.

По загально прийнятому звичаю розвідка починає ся розбором дотеперішної літератури про сю справу. Вже тут находить читач таке, що зражує його до цілої праці. Автор признає отверго, що не уміючи ні